STUDIA

in

Aristotelis de anima libros collata.

Dissertatio inauguralis

quam

consensu et auctoritate amplissimi philosophorum ordinis

Academiae Erlangensis

ad

summos in philosophia honores

rite capessendos

scripsit

Aurelius Augustinus Stapfer.

Pars prior.

Landishutae

typis Jos. Thomanni

MDCCCLXXXVIII.

Exercitationibus utilissimis a G. Christo praeceptore meo in seminario philologico Monacensi hieme 1883/84 habitis maxime permotus et ipsis huius de anima libelli incitamentis et obscuritate ac difficultate multorum locorum adductus non modo iis in exercitationibus auspiciis G. Christi institutis maximam adhibui curam et industriam ad percipiendas et explicandas horum de anima librorum difficultates, sed etiam studiis meis academicis peractis multum temporis et laboris in investigando pretiosissimo libro consumpsi.

Quidquid igitur novi eis studiis assecutus esse mihi videor, hisce chartis exponam. Ac quidem hac priore dissertationis parte dicam de nova codicis Parisiensis gr. 1853 collatione, mense Julio a. 1885 a me instituta; deinde ostendam, quid Sophonias ad textum rectius constituendum exhibeat; tum commotus causis ex sententiarum quasi conexu repetendis partium distributionem et ad rem et ad usum accommodatiorem proferam.

Christo praeceptori meo, non minus benevolo quam doctrina excellenti, qui haec studia et consilio et re iuvit, maximam debeo gratiam.

Christus cum ab antistite bibliothecae Parisiensis impetrasset, ut codex gr. 1853 Monachium mitteretur, ut eam partem, qua libri de anima continentur, denuo conferrem, me adhortatus est. Ac quamquam Belgerus[1]) novi quidquam ex nova codicis collatione evasurum esse negavit, tamen id munus non invitus suscepi. E Mettenensi igitur regione, ubi tunc commorabar, Monachium profectus librum professoris doctissimi humanitate mihi concessum quam potui accuratissime examinavi. Qua in re non solum, quam exaravit prima manus lectionem, consului, sed etiam notas ab altera et a tertia manu additas et discernendas et adnotandas curavi.

Liber ms. iam a Trendelenburgio[2]) et Torstrikio[3]) dilucide descriptus est. Pauca tamen ad correctiones attinentia liceat mihi ponere. Eae igitur plurimae inveniuntur in primo et tertio libro, aliquot in secundo. Alterius vero manus scriptura proxime accedit ad prioris manus similitudinem. Etenim ab utrius calamo manaverit scriptura, solum cognosci potest cum ex aliarum quarundam litterarum forma, tum ex diphthongo ‚ει‘ facillime concluditur; forma ‚ ϱ ‘ a priore manu usurpatur, forma ‚ ϙ ‘ ab altera manu. Accedit, ut secunda manus aliquoties litteras radendo, prior nonnisi expungendo deleat. Tertiae vero manus litterarum ductus idem sunt ac librarii secundi libri.

1) Trendel.[2] p. XIX. Adnot.
2) Trendel.[1] p. VIII et XXIII.
3) Torstrik de an. p. VIII et IX.

Jam vero his propositis ad ea transitionem faciam, quae a Bekkero, Trendelenburgio, Bussemakero aut non satis accurate aut falso tradita collegi. Et id quidem sic instituam, ut primae manus scripturae simplici littera E, alterius lectiones siglo E^2, tertiae additamenta E^3 indicentur.

$402a^{19}$ τις post ἀπόδειξις om. E; inser. E^3.
b^4 μόνον E; sed ‚ον‘ eras., in ras. ‚ης‘.
b^8 κατηγορεῖται E; sed ει eras., in ras η.
b^{25} τι ante λέγειν inser. E^2.
$403a^8$ ἰδίω E; sed ‚ω‘ eras., in ras. ον; superscr. ω.
a^{13} ἡ εὐθύ E; ἡ εὐθεῖ E^2.
a^{16} τά om E; inser. E^3.
b^{11} ἅπανθ’ E; sed ‚α‘ eras.
b^{12} ἦν E; sed ‚ν‘ a librario ipso expunct.
b^{23} verba εἰρημένα... καλῶς omissa in margine pos. E.
$404b^4$ ἀτιμοτέροις E.
b^{13} δ’ om. E; inser. E^2 } fortasse E.
b^{14} ἄδηλον; ‚ι‘ inser. E^2 } fortasse E.
$405a^7$ ἔτι δέ E; sed eras. et in ras. ‚καί‘.
τε καὶ E; nunc τε eras.
a^{10} μικρομέρειαν E; sed ‚μικρο‘ eras., in ras. λεπτο.
a^{16} πάντων E.
b^{10} ante πάντα rasura duarum litterarum; quid subfuerit agnosci non potest. Sophonias ἢ ὃς πάντα.
$406a^{10}$ διssῶς E; χ superscr. E^3.
a^{13} φθίσεως om. E.; inser. E^3.
a^{18} ὑπάρχει E; sed ‚χ‘ eras., in ras. ξ; litterae ‚χ‘ apertum vestigium exstat[1]).
a^{23} εἰ om. E; inser. E^3.
a^{28} κινήσεται E; E^2 (fort. E) κινη^{θη}σεται.

1) cf. Trendelbg.[1] adnot. p. XXXI. 3. § 3.

b^{12} αὐτὴ αυτὴν E; ἑ ante αυτὴν inser. E^{2}, fort. E.

b^{14} οὐσίας αὐτῆς καθ' αὑτὴν E; sed. καθ' αὑτὴν a librario ipso expunct.

.συμβεβηκὸς ἑαυτὴν E.

407a^{26} ἡ μὲν οὖν ἀπόδειξις E; αἱ et ,εις' superscr. E^{2}.

a^{29} προσαναλαμβάνουσι E; sed ,ανα' a libr. i. expunct.

408a^{3} φανερωτάτον E; φανερώτατον corr. E^{2} (?); τερον superscrips. E^{3}.

a^{11} μερῶν] πολλῶν nunc E, sed in rasura; subfuisse videtur μερῶν, quod ex littera ,ρ', quae certe agnoscitur, conicias.

a^{21} μέρεσιν E. λ superscrips. E^{3}.

b^{16} μέν post ἡ om. E; inser. E^{3}.

b^{22} post τοιονδί inser. E^{3} ,οἷον ὁ νέος'.

409a^{7} ἀριθμοῦ] inter litteras α et ρ tres quattuorve litterae erasae sunt.

a^{15} μικρότητι E.

a^{25} ὁ ante τῆς om. E; inser. E^{2}.

a^{26} εἰ ὁ τῶν E; ἐκ superscrips. E^{2}.

a^{29} στιγμάς E.

a^{32} τιθεσιν E.

b^{7} συμβαίνει E.

b^{24} ἵν' om. E; inser. E^{2}.

410a^{9} εἰ E, sed. in ras.

a^{11} ἔνεστιν E; sed litterae ,ἐν' eras.

b^{4} πάντα γὰρ τἆλλα om. E; sed in margine invenitur ab E^{2}.

b^{8} πᾶν om. E; inser. E^{3}.

411a^{26} οὐδ' ἀληθῶς om. E; sed in margine ab E^{3}.

a^{30} αὔξη E; σις inser. E^{3}.

b^{5} δή E; δέ inser. E^{3}.

$412a^{11}$ ὡς τὸ insert[1]).
a^{26} δή E^1.
$414a^{10}$ τοῦ δεκτικοῦ E^1; (τ)ων (δεκτικ)ῶν insert.
a^{17} ἐπεὶ τὰ τὸ E^1.
$415b^{17}$ τέλεος E^1.
b^{22} ζῶσιν E^1; οις superscript.
$416a^{34}$ τὸ post ἢ om. E^1; sed. insert.
b^{15} τρέφηι. καὶ E^1.
$419a^9$ αὐτῷ τῷ E^1; sed ω eras.; in ras. ‚ο‘.
a^{29} τίς ἐπιθῇ om. E^1; sed. insert.
$421b^{15}$ ὀδμᾶται E^1.
b^{25} librarius incipit a nova linea.
$422a^{10}$ ἧι E^1.
a^{11} ὕληι E^1.
$424a^{30}$ ἰσχυρωτέρα E^1.

$425a^2$ τοῦ δι᾽ om. E; ȣ̓ δι᾽ inser. E^3.
a^7 ἢ om. E; inser E^2.
a^{11} καὶ ἀσπάλαξ E; sed ‚α‘ eras., in ras ‚η‘.
τοὺς ante ὀφθαλμούς inser. E^3.
a^{13} οὐδεμίαν λίποι E; οὐδεμίᾳ ἂν ἐλλείποι E^3.
a^{26} γὰρ post Κλέωνος inser. E^3.
a^{29} ἢ om. E; inser. E^2.
b^7 μόνη inser. E^3.
b^9 καὶ ἑτέρῳ E; ἐν inser. E^3.
b^{29} ὅταν δε ἐνεργεῖ E.
b^{30}-^{31} τότε ... καὶ ὁ incl. om. E; partim insert., partim in marg. posit. ab E^3.
$426a^{15}$ γευστικοῦ E; nunc litterae ‚ικ‘ erasae.
a^{22} ἡ δὲ E; τῇ δ' E^3.

1) Liber sec. ab alio librario (E^1) exaratus est.

427a^{4} ἢ διαίρετον E; ‚α‘ inser. E^{2}.
a^{6} καὶ διῃρημένον invenit. in margine codicis.
a^{12} διαίρετον ὑπάρχει δὶς τῷ E; ante δὶς inser. E^{3} ‚οὐχ ἕν‘, ‚γὰρ‘ ante τῷ.
a^{13} ante κεχωρισμένα inser. τά E^{3}.
a^{15} ὡρίσθω E; δι' inser. E^{2}.
a^{25} τούτοις E; litterae ‚ις‘ nunc erasae.
a^{27} καὶ post ὥσπερ inser. E^{3}.
b^{19} ἔστι τι E; sed τι a librario ipso expunct.
b^{20} γὰρ ἢ ψεύδεθαι E; nunc ἢ eras.
b^{22} κἂν E; καὶ ἐὰν corr. E^{3}.
b^{27} τοῦ αἰσθάνεσθαι E; nunc ‚υ‘ eras.
428a^{12} ἔπειτα E; sed ‚πειτα‘ eras.; in ras. τι.
a^{15} pr. ἢ om. E; inser. E^{3}.
b^{4} πόδιος E; αι superscr. E^{3}.
b^{7} ἢ in rasura; quid subfuerit, incertum est. τὴν αὐτὴν inser E^{3}.
429a^{2} γινομένης inser. E^{3}.
a^{7} νόσοις E; ω superscr. E^{3}.
a^{18} ἐπεί E; δή add. E^{3}.
b^{8} ὁμοίως post τότε inser E^{3}.
b^{11} καὶ τὸ ὕδατι E; sed τὸ a librario ipso expunct.
b^{13} ἔχοντι inser. E^{3}.
b^{14} σιμόν nunc E; sed tres priores litterae in rasura; quid subfuerit agnosci non potest.
b^{21} ἄρα inser. E^{3}.
b^{26} δέ inser. E^{2}.
b^{27} ὁ ante νοῦς inser. E^{3}.
b^{31} ἄν inser. E^{3}.
431b^{17} νοῶν inser. E^{3}.
b^{19} κεχωρισμέγεθος E; μένον (terminationem vocis ‚κεχωρισ‘ inser. E^{3}.

b^{24} εἰς inser. E^2.

b^{25} δυνάμει εἰς δυνάμεις, ἡ δ' ἐντελεχείᾳ εἰς ἐντελεχείας E; sed τὰ ante δυνάμεις et ante ἐντελεχείας inser. E^3; littera ,ς' (terminans voces δυνάμεις et ἐντελεχείας) eras.

b^{29} γὰρ inveni in marg. cod.

$432a^2$ ἐστιν εἶδος marg. E.

a^{15} ἡ inser. E^2.

a^{23} δὴ E; sed ,η' eras; in ras. ,ει'.

a^{29} τε ante θρεπτικόν om. E; inser. E^2.

b^9 αὔξιν E.

b^{15} ἡ inser. E^3.

b^{27} ἐκείνων E; litterae ε, ε eras., nunc κινῶν.

$433a^{12}$ δέ inser. E^2.

a^{17} τά inser. E^2.

a^{20} οὐκ ἄνευ E; οὐ κινεῖ ἄνευ E^3. (ουκ^{ινει}ανευ)

a^{31} δυνάμεις E; sed ε eras.

b^3 δέ post ἔτι inser. E^3.

b^9 ἤδη inser.

b^7 ὀρεκτικόν E; litt. ,ικ' eras.

b^{22} γιγγλυμός E; σ superscr. E^3.

b^{24} γάρ post τὸ μὲν inser. E^3.

$434a^3$ post ,λύπη' et ,ἡδονή' insert. ,ν' a prima manu.

a^5 τούτοις E; litterae ,ις' erasae; ita tamen, ut facile agnosci possint; litt. ο ο in α α mutatae; nunc ταῦτα.

a^{10} τοῦτο E; α superscr. E^3.

a^{14} ἀκρασία ἐνῇ E; γενηται corr. E^3. (^{γ}ενη^{ται})

a^{18} τό ante τοιόνδε eras.

Accedunt $402b^{25}$ Γρ: μάλιστα.

$405a^{11}$ Γρ: μικρομέρειαν.

$409b^7$ Γρ: τὸ σῶμα (ad τὸ ζῷον).

$426a^{17}$ Γρ: μᾶλλον (ad ἅμα),
$429a^{3}$ Γρ: ὑπὸ τοῦ φάος.
$432b^{9}$ Γρ: αἳ ἅπασιν ὑπάρχουσιν.
fragm. I Γρ: ἀρχὴ τοῦ B̃ ὁ: ἐν ἄλλῳ. Haec omnia adnotavit E^3.

Quidquid igitur maioris momenti esse videtur, nunc adnotabo. Ac primum quidem ad nonnullos locos, de quibus in diversas partes adhuc critici discedebant, firmum indicium afferam.

$409a^{29}$ ψυχάς E (Bek. Trend.); στιγμάς E (Bus.); in cod. στιγμάς.

$409b^{7}$ συμβαίνῃ E (Bek. Trend.) συμβαίνει E (Bus.); in cod. συμβαίνει. Adnotatione dignum est diphtongum ‚ει‘ non illo modo E usitato ‚ϵ‘ sed ‚ει‘ scriptum esse. Attamen rasurae vestigium agnosci prorsus non potest.

$412a^{26}$ δέ E (Bek. Trend.) δὴ E (Bus.); in cod. δή.

$422a^{11}$ ὕλη E (Trend.); ὕλῃ E (Bek. Bus.); in libro ms. aperte legitur ‚υλῃ‘. Eo magis miramur, quod Trendelenburgius adnotat[1]): ‚ὕλη‘ casu nominativo sine iota subscripto, quod in hac codicis parte plerumque adscribitur.

$427b^{5}$ τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ E (Trend.); τῷ ὁμ. τὸ ὅμ. E (Bus.). Recte Trend. lectionem transcripsit.

$428b^{19}$ τοῦ συμβεβηκέναι E (Bek. Trend.); τῷ συμβεβ. E (Bus.). Errat Bussemakerus.

$432b^{9}$ αὔξην E (Trend.); αὔξιν E (Bek.); profecto difficile est diiudicatu, uter recte scripturam referat. Namque scriptum est in codice ‚αυξηιν‘; certe agnosci potest priorem scripturam αὔξιν fuisse; sed utrum ‚ι‘ a li-

---

1) Trendelbg.[1] p. XXXVI. 10 § 1.

brario ipso an a corrigentium libidine illatum sit, discerni non potest.

fragm. II 5. νοῦς καὶ διάνοια E (Torstr.); νοῦς καὶ διάνοια E (Bus.) καὶ quod exscripsit Bussemakerus, in libro ms. inveniri nequit.

fragm. II 20. ἡ σάρξ E (Bus.); ἡ om. E (Torstr.)

In codice aperte „ἡ".

His locis alium aliud legisse ex apparatu critico a Biehlio composito discimus. Quodsi quis notas Trendelenburgii et Bussemakeri diligenter examinaverit, maiorem eiusdem generis locorum numerum reperiet, quos omnes Bussemakerus recte transcripsit.

Quae cum ita sint, illud mirum videtur, quod Belgerus (editio Trendelbg.²), cum de illa libri ms. comparatione a Carolo Panschio instituta iudicium faceret[1]), Trendelenburgii et Bussemakeri lectiones a Panschio quoque inventas esse contendit. Verumenimvero Panschius, cum Trendelenburgius notas criticas a. 1833, Bussemakerus 1854 prelo tradidisset, ipse 1863 codicem denuo excuteret, compertum habere debuit, inter editores de scripturis huius codicis non convenire ita, ut Belgerus haud acriter iudicasse videatur.

Neque vero id praetermittendum esse censeo, quod 408a¹¹ huius memoriae editores Biehlius et Hayduckius[2]) πολλὰ] πολλῶν E leviter adnotant, cum referendum sit μερῶν] πολλῶν. Quod erratum fluxit a brevitate apparatus critici Bekkeriani et ab obscuritate adnotationis a Trendelenburgio factae[3]): 408a¹¹ πολλῶν. Torstrikius quoque breviter 408a¹¹ πολλῶν adnotat.

1) Trendelenbg.² p. XIX. Adnot.
2) Hayduckius Soph. paraphr. p. VI, 2. adnot.
3) Trendelenbg.¹ p. XXXII 4. § 5.

Atque etiam aliquot loci eius, quem nunc legimus textus editoribus a codicis scriptura abhorrere videntur, quod quam non recte fiat demonstrabo.

403a[13] ῆ εὐθύ E; Trendelenburgius adnotat[1]) „ῆ εὐθεῖ E (fortasse correctum"). E litterarum ductibus primo obtutu concludi potest, priorem manum ‚υ' exarasse, alteram ductu ϳ addito litteram ‚η' effecisse. Neque fluxit ea correctio a priore manu; haec enim litteram ‚ν' sic format, ut ductus extremus sursum spectet, altera sic ut deorsum ‚ϱ' dirigatur."

403b[11] ἅιανθ' E; Trendelenburgius ‚πάνθ' non ἅπανθ', quamvis rasuram agnoscas[2]). Prior manus certe ἅπανθ' scripsit; postea littera ‚α' radendo deleta est, ita tamen, ut etiamnum aperte agnosci possit. A manu altera rasuram profectam esse inde colligi potest, quod prior manus menda non eradit, sed expungit cf. 403b[12], 407a[29], 429b[11].

404b[1-5] ἀτιμοτέροις E; Bekkerus et Trendelenburgius[1] lectionem codicis recte commemorant. Quapropter cur Torstrikius et Bieblius (et Trend.[2]) ἀτιμωτέροις referant, nescio.

405a[16] πάντων E; sine ullo rasurae vestigio.

425a[11] καὶ ἀσπάλαξ E; recentior manus ‚α' radendo sustulit eiusque loco articulum ‚η' posuit.

429b[11] καὶ τὸ ὕδατι E; τὸ a librario ipso expunct.

Contraque aliquot loci reperiuntur, quibus textum cum codice consentire editores adhuc non recte putabant.

403a[8] ἰδίω E; Trendel.[3]) ‚ἰδίῳ ab altera eaque antiqua

1) Trendelenbg.[1] p. XXX.
2) Trendelbg.[1] p. XXX l. § 11.
3) Trendelbg.[1] p. XXX l. § 9.

manu.‘ In libro ms. nunc invenitur *ἴδιον*, sed *ον* in ras. subf. *ω*; quam ob rem notae criticae ita corrigendae sunt: *ἰδίω* E; sed *ω* eras; in ras. *ον*. *ω* superscript. Quem itaque nunc legimus textum, cod. E non praebet.

405a[11] *μικρομέρειαν* E; Trendelbg. ‚*λεπτομέρειαν* pr. E; sed in rasura; altera demum manus eaque recentior *μικρομέρειαν*, ut illud a vero propius sit[1]).‘ Errat Trendelenburgius; in codice nunc legitur ‚*λεπτομ.*‘ sed *λεπτο* in rasura; aperte agnosci possunt litterae ‚*κρ*‘, ut *μικρο* subfuisse conicias.

407a[29] *προσαναλαμβάνουσαι* E; sic quidem in codice scriptum est; sed *ανα* prior manus ipsa expunxit.

409a[15] *μικρότητι* E; editores parum diligenter ‚*σμικρότητι* plerique‘.

416b[15] *τρέφῃ· καὶ* E. Recte non transcripsit Trendelbg.[2]) lectionem; rasurae vel mutationis vestigium non exstat.

422a[10] *ᾗι* E; omnes qui ante me codicem excusserunt, iota quod litterae ‚*η*‘ adscriptum est, neglexerunt.

Inde a Trendelenburgii aetate ii, qui in philosophi librorum studio versati sunt, veteribus Aristotelis commentatoribus excutiendis operam navaverunt, non tam quod ei complures obscuriores locos bene illustrant quam quod carptim Aristotelis textum libris suis ad verbum inserunt. Quo fit, ut paraphrastarum scripta, si lectiones librorum ms. prorsus dissentiunt, codicis locum obtineant. Academiae Litte-

1) Trendelbg.[1] p. XXXI 1. § 12.
2) Trendelbg.[1] p. XXXV 4. § 13.

rarum Regiae Borussicae consilio et auctoritate ea commentaria apparatibus criticis instructa eduntur.

Sophoniae in libros Aristotelis de anima paraphrasin equidem mihi ita excutiendam proposui, ut quidquid cum arte critica coniunctum esse videbatur, eligerem et adnotarem. Etenim postquam Trendelenburgius et Torstrikius huic paraphrasi magnam impertiverunt operam et notas ex ea repetitas apparatui adiunxerunt, Biehlius, qui codicem Vindobonensem phil. 30 excussit, complures haud parvi momenti locos addidit. Hayduckius vero duabus praefationis adnotationibus eos collegit locos, quibus paraphrasis lectiones cum codice E aut congruunt aut diversitates habent. Attamen omnes locos huic usui accommodatos non attulerunt. Et nonnullis locis cum Sophonias aut alia eiusdem verbi forma utatur aut articulum pronomenve in codicibus omissum ponat, difficile est dictu, utrum exemplar sequatur necne.

Eum textum, quem Hayduckius excussis maximam in partem huius paraphrasis libris ms. restituit, adhibui. Novos codices non inspexi.

Inde a quarto tertii libri capite cum paraphrastes illum quem nunc habemus textum, non secutus esse vel potius omnino non habuisse videatur, sed partes quasdam capitis quarti et post quintum caput, quod integrum reddit, interponat, et in septimum caput includat, capiti septimo inserat partem capitis octavi, comparatio existit difficillima, ut et summa animi assiduitate opus sit et perfecta libelli περὶ ψυχῆς notitia. Neque qua diligentia librum perscrutatus sum me spero quidquam effugisse. Dubium vero non est, quin Biehlius haec non animadverterit.

Plurimum debeo in hac dissertationis parte Adolfo Roemero, cuius subtili iudicio ad Sophoniam recte ac merito aestimandum adductus sum.

Loci autem hi sunt[1]):

402a^{10}. *πάντῃ γὰρ καὶ πάντως*[2]). || 17. text. tuet. || 19. *ὅταν.* || 24. *ποσὸν ἢ ποιόν.** || **402**b^{6}. *καθ᾽ ἑκάστην.* || 8. *εἰ μὲν οὖν ἕν τι κοινὸν κατηγορεῖται.* || 25. *ἕξομέν τι λέγειν.* || **403**a^{6}. *δέ.* || $^{12}/_{13}$. *τὸ εὐθύ.* * || 14. (ad *τούτου*) *χωρισθὲν τοῦ ὑποκειμένου.* || 18. *τὸ* ante *μισεῖν* om. || 27. *ἤδη.* || **403**b^{2}. *τὸν λόγον τόνδε τοῦ πράγματος.* || 3. *ὥσπερ εἰ οἰκίας.* || 4. *ὅτι* om. || 18. *ἢ δή.* || 19. *καὶ* ante *ἐπίπεδον] οὐδέ.* || 21. *εὐπορεῖν] ἀπορεῖν.** || 22. *συμπαραλαμβάνειν καὶ ὅσοι.* || 29. *πρώτως καὶ μάλιστα.* || 30. *μή.* || 31. text. tuet. || **404**a^{1}. *αὐτήν φησι.** || 4. *μὲν* om. || 19. *διότι] ἐπεί.* || 19...20. *περὶ δὲ τούτων... παντελής]* Biehlius: ‚mihi suspecta videntur; Soph. non legisse videtur‘. Soph. ‚*εἴρηται δὲ αὐτοῖς τοῦτο· ἐπεὶ συνεχῶς φαίνεται κινούμενα κἂν ᾖ νηνεμία πολλή.*‘ || 21. *αὑτό]* text. tuet. || 24. *ὑφ᾽ ἑαυτῆς.* || 27. *ὁ* om. || 28. *ταὐτὸν ψυχὴν καὶ νοῦν.* || **404**b^{5}. *ἀτίμοις.* || 6. *πᾶσιν* alt. || 8. *δέ] πάλιν.* || 10. *οἱ μὲν πλείονας ποιοῦντες τῶν ὄντων τὰς ἀρχάς (ἐκ τούτων ὅσαι καὶ αἱ ἀρχαί) οἱ.* || 11. *μέν.* || 12. *οὕτω λέγων.* || 14. *δῖον.* || 16. *καὶ Πλάτων ἐκ τῶν στοιχείων ἐν τῷ Τιμαίῳ ποιεῖ.* || **405**a^{2}. *περὶ τὸ] πρὸς τό.* || 4. *τε* om. || 7. *ἔτι δέ.* || *τε* om. * || 9. *διότι.* || 20. *ὑπολαβεῖν.* || Biehlius: ‚*τὴν* veteres interpretes‘; ‚*τὸν*‘ Soph. || 24. *λεπτός.* || 27. *καὶ ἀσώματον.* || *δέ.* || 32. *πάντα.* || **405**b^{3}. *πάντῃ.* * || 6. *τῆς ψυχῆς.* || 7. *ὑπάρχει.* * || 9. *ἀπεφήνατο.* || 10. *ὅς παντα.* || 11 *τὴν ψυχήν.* || 15. *ἵνα τῷ ὁμοίῳ γιγνώσκῃ τὸ ὅμοιον.* || 18. *πλείους.*[3]) || 21. (ad *γνωριεῖ)* futurum etiam Sophonias: *νοή-*

---

1) Quos notavi asterisco locos, iam collegit Hayduckius in praefatione. Eos iterum hic adnotavi ea de causa, ut omnia a Biehlio in apparatu critico omissa hic una inveniantur.

2) Hayduck falso ‚*δέ καὶ πάντως*‘. (VI. 2. adnot.) cf. Soph. (ed. Hayd.) p. 4. l. 22.

3) Hayd. falso: ‚*πλείω λέγουσι*‘ (VI. 2. adnot.) cf. Soph. p. 15. l. 16.

σει. || 27. *γὰρ* om. * || **406**a$^{12-13}$. *τριῶν δε οὐσῶν κινήσεων φυσικῶν .... φορᾶς, ἀλλοιώσεως, αὐξήσεως καὶ μειώσεως.* || 22. *δ'* om. || 27. *ἀποδοῦναι* om. || (cf. Soph. p. 22. l. 18.) 28. *κινηθείη.* || **406**b^{1}. *αὐτή] αὕτη* * || *μεταβάλοι.* || 13. *ἂν ἐκσταίη τῆς οὐσίας αὐτῆς εἴπερ καθ' αὑτὴν, ἀλλὰ.* || 14. *ἑαυτὴν.* || 17. *παραπλήσια.* || 22 *ἐρωτήσομεν.* || 30. *αἴσθησιν καὶ σύμφυτον*[1]. || 32. *κύκλου δύο.* * || **407**a^{7}. *οὕτως ὥσπερ.* || *ὅ* et *τὸ* om. || 11. *ὢν; πότερον καθ' ὅλον .... αὐτοῦ.* || 16. *καὶ* om. * || 22. *νόησις* om. || *δέ* om. || 25. text. tuet. || 26. *αἱ μὲν γὰρ ἀποδείξεις.* (Biehlius: ut videtur Soph. *οὖν.*) || loco *καὶ* Soph. *ὡς.* || 33. *ἐπιστάσει] στάσει.* * || 34. *ὃ μὴ.* || **407**b^{3}. *φευκτέον.* || 9. *γε* om. * || 10. *κύκλῳ ποιεῖν*[2]. * || 11. *μένειν καὶ κινεῖσθαι δὲ οὕτως καὶ οὐκ ἄλλως.* || 13. *ταύτην ἀφίεμεν οὖν.* || 18. *ποιεῖ τὸ δέ.* || *τὸ μέν κινεῖ, τὸ δὲ κινεῖται.* || 24. *σῶμα.* * || *δέ] τι.* || 25. *τὴν τε τεκτονικὴν.* || 28. *οὐδεμιᾶς ἥττων* (A.C) et *ἧττον.* * || 30. *αὐτήν τινες.* || **408**a^{2}. *φανερώτατα.* || 6. *ἀποβλέψαντες.* || 10. *εὐεξέλεγκτος.* || 11. *αἱ*[3]. || 12. *τίνος δὲ μέλους.* || 16. *γοῦν.* || 19. *γε* om. || 22. *τόν* om. * || 25. *τὸ σάρκα εἶναι.* || 28. *ἀπολειπούσης* (A. C.) et *ἀπολιπούσης.* * || 33. *τῆς* om. || **408**b^{3}. *τε.* || 14. loco *ἤ ... ἤ* Soph. *τό ... τό.* || 15. *οὔσης.* * || 16. *μέχρις.* || 19. *οὖσα* om. * || 32. *βλέποι] ἴδοι.* || 23. text. tuet. || 31. *τούτου.* || *ὑφ' αὑτῆς.* || 32. *εἶναι τὴν ψυχὴν ἀριθμὸν κινοῦντα ἑαυτόν.* || **409**a^{10}. *τὴν αὐτὴν ψυχήν.* *αὐταῖς.* || 17. *τό* om. * || 32. *λεπτομερέστατον.* || **409**b^{9}. *μικρὰς.* || 19. *δέ] οὖν.* || 20 *ἑαυτήν.* || 21. *τὸ* post *ἢ* om. || 22. *τέ* om. || 31. *τίνι ... ἢ.* || 32. *θεός* om. sed add. *ἵππος* et *βοῦς.* || **410**a^{10}. *ἂν* om. || 20. *ἆρα καὶ πο-*

—

1) Hayd. falso ‚*αἴσθησίν τε καὶ σύμφυτον*‘ (VI. 2. adnot.); cf. Soph. p. 19 l. 21.

2) Hayd. falso ‚*ποιεῖν κύκλῳ*‘ (VI 2 adnot.): cf. Soph. p 24. l. 22

3) Hayd. falso (ad 408a^{11}) *πολλαί* cf. quae adnotavi p. 11.

σόν[1]) * || 28. *καὶ* ante *Ἐμπεδοκλεῖ.* * || **410**b². *ἔτι] ἔπειτα.* || 4. *πάντα γὰρ τἆλλα* om. || 6. *ἕν* om. || 7. text. tuet. || 9. *ἐκ.* || 13. *κρεῖσσον.* || 25. *παραχωρήσειε] συγχωρήσειε.* || 27. *ψυχῆς οὐδὲ περὶ ὅλης οὐδὲ περὶ μιᾶς.* || 29. *ὅλον.* * || **411**a¹. *ἀναπνεῖ.* || 4. *ἐναντιώσεως] ἀντιθέσεως.* || 16. *ἄτοπον] παραλογώτατον.* || 17. *εἶναι τὴν ψυχήν.* * || 20. *τά* om. * || 25. *διὰ τὸ] τῷ.* || 27. *τῆς.* || 29. *ἡ.* || *τῆς* om. || **411**b⁹. *διαπνεῖ τε.* * || 15. *ἕκαστον δύναμιν.* * || 16. *πᾶν] ὅλον.* || 19. *δέ] γοῦν.* || 23. *διὰ τέλους.* * ||

412a⁴. *ὑπαρχῆς.* || 12. *καὶ* post *γάρ.* || 14. *λέγω.* || 14/15. *καὶ φθίσιν* om. || 16. *ἐπεὶ δ' ἐστί σῶμα καὶ τοιόνδε σῶμα τὸ ζωὴν ἔχον.* * || 21. *οὐσία δὲ ἡ ἐντελέχεια.* || 26. *δέ.* * || 27. *διὸ ἡ* om. || 28. *τοιοῦτον* Hayd. *τοιούτου* libri. || **412**b³. *τοῦ* ante *καρποῦ.* || 12. Soph. utitur verbo ‚*πρίων*'. || 13. *τὸ πρίονι εἶναι*[2]). * || 16. *ὁ* om. || 17. *ἀρχὴν* post *στάσεως.* || 25 *σῶμα* om. || **413**a⁵. *τινα* om. * || 9. *ὁ* ante *πλωτήρ.* || 14. *δηλοῦν] ἔχειν.* || *νῦν* post *πλεῖστοι.* || 15. *λέγουσιν] ἔχουσιν.* || *ὑπάρχειν.* || 19. *τί ἐστιν.* * || *ὁ* post *ἐστι* om. * || *εὕρεσις.* || 20. *τὴν ἀρχήν.* || 23. *ὑπάρχει.* * || 27. *λαμβάνει* post. *αὔξησίν τε.* || 28. *αὔξεται] τρέφεται.* || 30. *δύναται.* || **413**b¹. *ἁπλῶς* post *οὖν.* || 2. *πρῶτον.* || 4. *πρώτως.* || *ἐνυπάρχει.* || 5. *γάρ.* * || 12. *ἐν τούτοις.* || 19. *πλειόνων.] πολλῶν.* || 27. *καθάπερ] ὥσπερ.* || 30. *εἴπερ καὶ τοῦ αἰσθ. τὸ δοξ.* || **414**a¹⁰. *τῶν δεκτικῶν.* * || *ὑγιαστοῦ.* * || 23. *πρὸς διορίσαντες.* * || 28. *τούτων] τούτου.* || 30 *ἐνυπάρχουσι.* || **414**b⁷. *τῆς* om. || 8. *ζῷον* leg. vid. || 18. *τέ* om. || 24. *ἐσεῖται.* || 29. *δυνάμει* om. || 33. *τὸ ἐφεξῆς.* * || **415**a³. *ὅσον*

---

1) Hayd. (ad 410a²⁵) falso ‚*πάσχειν τι καὶ κινεῖσθαι*' (VI. 2. adnot.); cf. Soph. p. 33, l. 32/33.

2) Hayd. falso ‚*πελέκει*' (VI. 2. adnot.); cf. Soph. p. 43, l. 16.

om. || 6. τὸ μὲν. (cod. A. τὰ μὲν). || 7. τελευταῖα. || 8. ἢ εἴ τι ἕτερον τοιοῦτον. || 9. λογισμός] λόγος. | τῶν φθαρτῶν om. || 10. καὶ post πᾶσιν. || 12. νοῦ om. || 14. ποιήσασθαι. 15. τί ἐστιν. | οὕτω. 17. τὸ ante αἰσθ. et θρεπτ. om. 18. τί om. || 21. πρῶτον] πρότερον. 24. ψυχή om. || καί. || 25. ἐστίν om. ||. 26. ἔργον. | τέ ante καὶ * || 29. μετέχωσιν (A. C. μετέχουσιν). | **415**b¹. ὀρέγονται. | 2. πράττει om. || 5. ἢ μετέχειν ὡς ἕκαστον δύναται. || ταύτῃ κοινωνεῖ. || 8. ἀρχὴ καὶ αἰτία. || 10. αὐτή. || ὡς ante οὐ. 11. ἡ ante οὐσία om. | 13. δὲ post ζῆν. τούτου δὲ αἰτία καὶ ἀρχὴ ψυχή. || 19. καθάπερ ἐπὶ τῶν ζῴων. || καὶ ἐπὶ τῶν φυτῶν. || 20. διχῶς. * || 22. οὐκ ἐν πᾶσι δὲ κατάρχει. | 26. γε om. 28. προσθεὶς. * || **416**a³. πᾶσιν] τοῖς ἄλλοις. | 6. φερόμενον. 7. ἔσται] ἐστί. 8 αὔξεσθαι. 9. καὶ τοῦ τρεφ. || ante πρὸς articul. om. 16. συνεστώτων. || 17. τέ om. || 19/20. γεννητικὴ καὶ αὐξητικὴ περὶ... * || 23. ὅσα ... ἔχει. || πάντα ... ποσὰ] πάντως καὶ τρέφει. 26/27. τῷ πυρὶ μὲν τὸ ὕδωρ. 34 πᾶσα δὲ μεταβολή. || ἢ εἰς τὸ. || **416**b¹. ὥσπερ] ὅτιπερ. || 7. τῷ ὁμ. τὸ ὁμ. || 11. ἔσται. || 12. τροφῇ (A. C. τροφὴ.) | 13. ἔμψυχον] προσφερόμενον. | 16. verba ἤδη γάρ ἐστιν αὐτοῦ ἡ οὐσία Soph. colloc. ante ἀλλ' οἷον. || 19. παρασκευάζειν. (A ει) | διὸ τὸ στερ. || 26. ὥσπερ καὶ. || καὶ ante ἡ χείρ om. || 30. τε om. || 35. ὑφ' ὁμοίου. || **417**a⁴. καὶ γῆς om. || 5. ἡ om. * || 7. διὸ om. || καὶ ante καθάπερ. || 9. αὐτὸ. || 10. διττῶς. * || 11. τύχοι. 12. λέγοιτο post αἴσθησις. 13. δυνάμεις. || ἐνέργεια. || 15. τοῦ ante κινεῖσθαι. 28. κωλύσοι. **417**b⁴. ὄντος om. || οὕτως ὁμοίου. || 19. τὸ δὲ κατ' ἐνέργειαν. || 21. καὶ ante τὸ ἀκουστόν om. || 23. ἔσται. * || 24. διανοηθῆναι. pro διὸ νοῆσαι. || 25. ὑπάρχειν] παρεῖναι. **418**a⁴. αἰσθητὸν om. 11. ἢ πλείοσιν post πασῶν. 11/12. ἑτέρᾳ ... ἐνδέχεται om. || 17. ἑκάστης. * || ἢ ἐν πλείοσιν

post δέ. || 21. Διάρρους υἱὸς (A. C. διάρρους). || 26. ἡ. ||
27. μὲν. || 29. ἐγγινόμενον ante ἐπί. || **418**b^2. τι ante ἄνευ. ||
7. διαφανῆ. || 11. ἡ. || 12. τοῦ ante πρός. * || 13. τούτῳ]
τοῦτο. * || τι post ὑπάρχει. * || 18. σκότει. || τε. || 19. τοῦ
ante διαφανοῦς. || 20. ἡ δὲ τούτου παρουσία τὸ φῶς. || 22.
γινομένου. || 24. ἐνάργειαν. * || 28. τὸ ante ἀόρατον om. ||
31. ὁτὲ μὲν φῶς. || **419**a^2. ἐν τῷ μὲν. || 6. τούτων post
χρῶμα. || 9. καὶ ante ἦν. || 12. εἰ γάρ τις θείη. * || 18. τί
post γὰρ om. * || 19. οὖν om. * || 20. εἶναί τι. || 21. οὐδὲν]
οὐδέ. || 23. τὸ πῦρ. || 26. αὐτῶν om. || 28. τούτων. || 32 χρω-
μάτων καί ψόφων. || 33. ὡς ὁ διαφανὲς ἐν χρώματι. || 34. τὸ
ἔχον. || ὁ om. || **419**b^1. ὀδμῆς || 2. ὀσμᾶσθαι. || 3. τούτου. ||
4. πρῶτον om. * || 6. καὶ ἔριον. || 7. στερεώτερα καὶ λειό-
τερα. || 12. τὸ τυπτόμενον καὶ τύπτον. || 15. ἐν πληγῇ. * ||
16. ὁ μὲν γὰρ ὅτι. || 18. κινουμένου. || ἀλλ' ἧττον om. ||
19. καθάπερ ante κύριος. || 20. καὶ ante στερεῶν. || 22. διὸ
καὶ ἂν. || 24. τύπτῃ. || 25. τάχει. || 29. καθάπερ] ὅπερ. ||
32. τῶν λείων om. || 33. ὁρίζεται. || ἐλέγετο. || 34. ἐδό-
κει. || **420**a^1. δέ] γὰρ. || 2. vulgat. tuet. || 3. συνεχοῦς. ||
10. ἀκριβῶς om. || 12. τὸ ὕδωρ post ἀέρα add. || 14. οὐδ'
ἂν. * || κάμοι. || 15. καὶ om. || 16. τὸ οὖς om. || 19. τῷ ἔχοντι
ὡρισμένον.] τῷ ἐντὸς ὡρισμένῳ ἀέρι. || 21. τοῦ ante δυναμέ-
νου om. || 22. ἀπὸ] ἐκ. || 23. ψοφῆσαι. || 27. ἐν om. * || **420**b^5.
διωρίσθη. || 7. αὐλοὶ. * || 8. ἔχει post ἀπόστασιν. || 12. οἷον om. ||
ἰχθύες post Ἀχελώῳ interpret. * || 16. εὐλόγως ταῦτα φωνοίη
om ἂν. || 17. ἔργα δύο. || 18. τε om. (A. C. leg.) * || 21. ἀναγκαίαν
(A. C ἀναγκαῖον). || 22. vulg. tuet. || 23. ὄργανον δὲ ἀναπνο-
ῆς. * || 26. πρῶτος τύπος. * || ἀνάγκη. || **421**a^1. τοῦτο. * || 2.
φωνεῖν ἅμα ἀναπνέων ἢ ἐκπνέων. || 6. μὲν οὖν] δέ. * || 9.
ὅτι οὐκ ἔχομεν ἀκριβῆ τ. τ. α. || 10. χείριστα ἐν πολλοῖς
interpret. || 11. αἰσθάνεται. || 12. ὡς τοῦ αἰσθητικοῦ ὄντος
οὐκ ἀκριβοῦς. || 16. περί τὰς ὀσμάς. || 17. τὴν om. || τὴν γεῦ-

σιν ante ἀκριβ. ‖ 19. ἔχει. * ‖ 20. ὁ ἄνθρωπος. ‖ 21. πολλοῖς τῶν ζῴων λείπεται. ‖ 22. φρονιμώτατος. ‖ 27. ἔχει. **421**b². ἀπὸ τοῦ om. vid. ‖ 9. ἢ] καὶ. ‖ 11. καὶ τὰ ἄναιμα om. ‖ τῷ om. ‖ 15. κατεχ. ἢ ἔκπνε. ‖ 16. οὐδ' ἂν ἐπιθῇ τις εἰς τὸν μυκτῆρα interpret. ‖ 29. πῶμα. * ‖ **422**a². ἀνακαλύπτ. ‖ 3. φλεβίων] νεύρων. * ‖ 9. τοῦ μεταξὺ] μέσου. ‖ 18. ἢ ante ἐνέργεια. * ‖ 19. τῆς ante γλώττης. ‖ 20. ὅ τε γὰρ σκόλιος. ‖ 23. τε om. ‖ 29. ἀδύνατον. * ‖ **422**b¹. καὶ om. ‖ 2. τί om. ‖ 7. τις post ὅταν. ‖ 11. τὰ ἐναντία. ‖ 19. πλείω αἰσθητά. * ‖ 20. τό ante τοῦ. ‖ 24. βαρέος καὶ ὀξέος. ‖ 29. φωνή] ἀκοή. ‖ **423**a²². ἅπαν. ‖ 23. τί om. ‖ 25. ἢ ante ὕδωρ. ‖ 29. τῷ om. ‖ 30. καὶ] ὥσπερ. ‖ **423**b¹². μηδὲν. ‖ τὰ ἁπτά. ‖ 13. ἠσθανόμεθα. ‖ 14. ποιεῖν τι ἡμᾶς.] πάσχειν τι εἶτα ποιεῖν εἰς ἡμᾶς. ‖ 15. σὺν post ἅμα. ‖ τῆς ante ἀσπίδος. ‖ οἱ πληγέντες. ‖ 16. ἀμφοῖν. ‖ 22. τὸ ante λευκὸν. ‖ 23. αἰσθητήριον. ‖ 28. ὑγρ. ξηρ. ‖ 31. πρώτως. * ‖ **424**a¹⁰. τοῦ τε ὁρατοῦ καὶ ἀορ. ‖ 14. αἱ ὑπερβολαὶ τῶν ἁπτῶν. ‖ 20/1. τὸ χαλκοῦν ἢ χρυσοῦν. 21. χαλκ. ἢ χρυσ. ‖ 22. ἑκάστη. ‖ 23. πάσχει om ‖ 26. μέντοι. ‖ 27. οὐδ' om. ‖ 28. τοιούτου. ‖ 29. τὰ αἰσθητ.] τὰς αἰσθήσεις. ‖ 30. ἂν γὰρ ᾖ ἡ κίνησις ἰσχυροτέρα τοῦ αἰσθητηρίου. 31. ἡ ante αἴσθησις. ‖ 32. σφόδρα κρου. ‖ 34. τι om. * ‖ **424**b¹. γὰρ] δὲ. * ‖ 13. καί] εἰ. ‖

424b²³. ὄσφρησιν post γεῦσιν. ‖ 26. ἐκλείποι. ‖ 27. τι om. ‖ ἐκλελοιπέναι. ‖ 29. ὅσων. ‖ 30. δή. ‖ **425**a⁷. ἰδίως om. * ‖ 14. τι om. ‖ 16/7. τούτων πάντων. ‖ **425**b⁵/6. ἀκολουθοῦνται ταῦτα καὶ καθολικὸν. ‖ 9/10. ἑτέρᾳ αἰσθήσει sine ἐν. ‖ 13. τούτου post αἰσθάνεσθαι. ‖ 28. ἔχον. ‖ 29. δ' οὖν. **426**a². δέ ἐστιν (A.C.) ‖ 5. καὶ ante οὐκ. ‖ 6...8. post αἰσθητῶν. ‖ πᾶσα ποίησις καὶ πάθος ἐν τῷ ποιουμένῳ καὶ πάσχοντι. ‖ 16. ἡ om. (ἡ A.C.) ‖ 20. τοῦτο om. ‖ 24. ἐπὶ τούτων]

ἐπ' ἐνίων μὲν τοῦτο. ‖ **426**b². πικρὰ ante γλυκεῖα. ‖ 3. οὖσης. * ‖ 8. τῶν αἰσθήσεων. ‖ αὐτῇ post ὑποκειμένου. ‖ 23. δῆλον] φανερόν. ‖ **427**a¹⁴. κεχωρισμένον. * ‖ τῷ ante αἰσθάνεσθαι. * ‖ 19. καὶ ante τὸ νοεῖν om. ‖ 23. γὰρ om. ‖ 27. ὥσπερ καὶ τὸ. ‖ 29. διωρισάμεθα. ‖ **427**b³. ἤτοι] ἤ. ‖ 5. τὸ ὅμ. γιγν. τῷ ὅμ. * ‖ 7. τὸ αἰσθάνεσθαι κ. τ. λ.] αἴσθησις καὶ νοῦς .... τῆς μὲν. ‖ 9. νοεῖν] διανοίᾳ. ‖ 17-24. legit Soph. 428a¹⁰. post ψευδής. ‖ **428**a⁴. τοιαῦτα δέ ἐστιν. ‖ 6. πᾶσα ante ἤτοι. ‖ 20. δοξάζοντα post οἷς δοκεῖ. ‖ 20-23. πολλοῖς ἔτι πίστει μὲν ἀκολουθεῖ τὸ πεπεῖσθαι, τῷ δὲ πειθώ, πειθοῖ δὲ λόγος, τῶν δὲ ... ‖ **428**b¹³. ὑπὸ τῆς ἐν τ. αἰσθ.] ὑπὸ τῆς κατ' ἐνέργειαν αἰσθήσεως. ‖ 19. ὀλίγιστον] ἐλάχιστον. * ‖ 20. διότι. ‖ **429**a¹⁰ τοῦ νοητικοῦ μορίου τῆς ψυχῆς. ‖ 13. δὴ] γάρ. ‖ 18. ὅτι om. * ‖ **429**a²⁷-²⁹, 429b⁵-430b²¹ Sophonias post caput quintum legit. ‖ **429**b³. τι om. ‖ 429b²². (ἀπορήσειε) .... 29. Sophonias in caput septimum includit post 431a⁵. **430**a¹⁰. ἁπάσῃ. ‖ ἐστί τι om. ‖ 11. ἐν ante ἑκάστῳ. ‖ 12. ποιητικὸν καὶ αἴτιον. ‖ τῷ ποιεῖν.] οὕτω ποιεῖται. * ‖ 18. ἀμιγὴς ante ἀπαθής. * ‖ 22. in interpret. καὶ παραμένων μὲν σώματι ποτὲ μὲν νοεῖ ... ‖ 31. Soph. interpretatur, ὅταν δὲ περὶ γεγονότος ἢ μέλλοντος, τότε καὶ χρόνον ἐξ ἀνάγκης προσεννοεῖ. ‖ **431**a². προτέρα] πρότερον. * ‖ 8. οὖν] δή. ‖ 9. ἢ ante διώκει. ‖ 16. κατάφασις ἢ ἀπόφασις. * ‖ 17. post ἀὴρ Soph. interpret. παθὼν ὑπὸ χρώματος. ‖ 18. τοιανδὶ ante τὴν κόρην.[1]) ‖ 27. ὥστε] διό. ‖ **431**b⁵. ὅτι πῦρ om. ‖ 6. πολέμιοι. ‖ 20. λεχθέντα. ‖ ῥηθέντα. ‖ 21. ἐστιν. πάντα γάρ. * ‖ ἢ ante αἰσθητά om. ‖ 24. τέμνεται] τέμνει. * ‖ 29. γὰρ ante δὴ om. (inven. A. C.) ‖ **432**a². εἶδος ἐξ εἰδῶν. * ‖ 7 ... 12. ψεῦδος apud Soph. in med. capit. inveniuntur. ‖ 7. οὔτε om. ‖ οὐδὲν ἂν] οὐδ' ἄν. ‖ 8. οὐδὲ ξυνίοι om. ‖ ἐν φαντάσ-

1) Apud Hayduckium in indice verborum deest s. v. κόρη. 138,5'.

ματι. * | 10. πλὴν om. ‖ 11. τὸ ψεῦδός τε καὶ τὸ ἀλ. ‖ 18. τοσαῦτα] ταῦτα. ‖ 20. καὶ τόπῳ post μεγέθει. * καί ante πᾶσα. ‖ 25. λογικὸν. ‖ καὶ ... καὶ om. ‖ **432**b[1]. πάντως (πάντων A.) * ‖ 2. θήσει] θείη. ‖ 4. εἶναι δόξειε. ‖ 4/5. δὴ τὸ τοῦτο[1]). ‖ 5. λογικῷ. ‖ γὰρ om. ‖ 6. θυμὸς καὶ ἐπιθυμία. ‖ 8. κατὰ τόπον om. ‖ 15. ἕνεκά του post κίνησις. (8.) κινητικὰ] πορευτικά. ‖ ἦν .... εἶχεν] ἦσαν .... εἶχον. 19. ὁμοίως δὲ] ἀλλὰ. ‖ 23. ἐστιν] εἰσιν. ‖ 25. μέρη] μόρια. 26. οὐδὲ ... καὶ] οὔτε ... οὔτε. ‖ 28. ἀεὶ om. ‖ ἡ δὲ. * ‖ **433**a[2]. λεγούσης] κελευούσης. ‖ 3. οἷον ἐπὶ τῶν ἀκρατῶν. ‖ 4. ὁρῶμεν δὲ ... ἰᾶται post ἐπιστήμης (6): loco horum verborum insert. sunt: καὶ ἔτι αἱ τέχναι πᾶσαι τοὺς οὔσαι πρακτικὸς οὐκ ἐνεργοῦσιν, ὡς ἕτερον. ταύτης om. 9. ταῦτα τὰ κιν. * 12. οὐ νόησις οὐδὲ] ἡ νόησις οὐ. ‖ 22. εἶδος ἐκίνουν. ‖ 24. τὸν om. ‖ 31. τῆς ψυχῆς κινεῖ. ‖ **433**b[1]. ὄρεξις] ὀρεκτική. ‖ 7. καὶ ante χρόνου. 8. ἡ δὴ post ἤδη insert. 9. ἤδη. 10. γένει. * ‖ 12. εἴδει δὲ καὶ ἀρ. * ‖ 21. ὅτι ante τὸ κινοῦν. ‖ 22. ἂν post ὅπου. ‖ 26. κύκλῳ δεῖ μένειν. ‖ **434**a[22] τῶν εἰδῶν δεκτικαὶ[2]). ‖ **435**a[11]. ὅτι] ὅπως. ‖ 12. post ἀέρινον add. ἢ ὑδάτινον. ‖ 14. ἅπαν γὰρ σῶμα ἔμψυχον ἁπτικὸν. ‖ δὲ] μὲν οὖν. ‖ 17. αὐτῶν. ‖ τοῦτο τοὔνομα. ‖ 20. τοιούτων. Soph. interpr. ἄλλων τριῶν. 21. ὥσπερ om. ‖ 22/3. γῆς ἐ. δ. ‖ **435**b[3]. οὐδενὸς] ἑνὸς. ‖ 5. θνήσκειν. ‖ 17. πρὸ ταύτης. * ‖ 9. καὶ ante ψόφος om. ‖ μόνον] μόνα. ‖ 13. ἁπτικὸς. ‖ 14. θερμοῦ .... ψυχροῦ .... κ. σκληροῦ. ‖ 23. τοῦ ἐν τῇ τροφῇ. *

1) Hayduck. falso ‚δὲ τὸ τοῦτο'; cf. Soph. p. 140 l. 2.

2) 434a[31] exit E; quod cum Hayduckius non viderit, citat codicem etiam 435a[6] et 435b[6].

Liceat ex his largissimis copiis eos locos laudare, qui aliquantum valeant ad textum et recte constituendum et dilucide illustrandum. Qua in re haec mihi observanda esse videntur:

A. Perperam refert Biehlius:

401a[19–20]. Biehlius: verba *περὶ δὲ τούτων εἴρηται, διότι συνεχῶς φαίνεται κινούμενα, κἂν ᾖ νηνεμία παντελής* mihi suspecta videntur; Soph. non legisse videtur.
Sophonias (11,22): *εἴρηται δέ αὐτοῖς τοῦτο, ἐπεὶ συνεχῶς φαίνεται κινούμενα, κἂν ᾖ νηνεμία πολλή.*

405a[20]. Biehlius (p. 10): *τὴν λίθον* vet. interpretes.
Sophonias (14,20): *εἴπερ τὸν Μάγνητον λίθον ἔμψυχον εἶναι.*

410b[27]. Biehlius (p. 26): *οὐδὲ περὶ μιᾶς* omissis verbis *περὶ ὅλης* Soph.
Sophonias (35,12): *ψυχῆς οὐδὲ περὶ ὅλης οὐδὲ περὶ μιᾶς.*

418b[24]. Biehlius (p. 49/50): *ἐνέργειαν* Soph.
Sophonias (75,27): *ἐνάργειαν.*

421b[11]. Biehlius (p. 58): *τὰ ἔναιμα καὶ τὰ ἄναιμα...* Soph.
Sophonias (92,14): *καὶ τὰ ἔναιμα ⟨καὶ τὰ ἄναιμα⟩*; verba *τὰ ἄν.* a Soph. omissa add. Hayduck.

Atque cum Biehlius in apparatu critico formando codice Vindobonensi phil. 30 utatur, qui cum Laurentiano (ab Hayduckio siglo E notato) congruit, Hayduckius cod. Parisiensem 1921 (B.) sequitur; quo factum est, ut aliquot lectionis diversitates inveniantur; velut:

407b[28]. *οὐδεμιᾶς ἧττον*: Biehlius: *ἥττων* Soph.
Hayduck. (25,5): *ἧττον.*

408a[28]. *τῆς ψυχῆς ἀπολειπούσης*: B.: *ἀπολειπούσης* Soph.
H. (26,37): *ἀπολιπούσης.*

415a[29]. *τοῦ θείου μετέχωσιν*: B.: *μετέχουσιν* Soph.
H. (57,1): *μετέχωσιν*.

416b[12]. *ἔστι δ' ἕτερον τροφῇ*: B.: *τροφή* Soph.
H. (62,6): *τροφῇ*.

418a[21]. *εἴη Διάρους υἱός*: B.: *διάρρους υἱός* Soph.
H. (71,4): *Διάρους*.

420b[18]. *ἐπί τε τὴν γεῦσιν*: B.: *τε* leg. Soph.
H. (88,36): *ἐπὶ τὴν* ...

426a[16]. *μία μέν ἐστιν ἡ ἐνέργεια*: B.: *ἡ ἐνέργεια* Soph.
H. (112,4): *ἐστιν ἐνέργεια*.

B. Textum quem nunc legimus comprobant hi loci a Biehlio nondum relati:

402a[17]. *καὶ κοινὴ μέθοδος*. (Hayd. 4,30.)
403b[18]. *ἢ δὴ τοιοῦθ' ὑπάρχει*. (H. 10,14.)
404a[27]. *ἐκίνησε νοῦς*. (H. 11,30.)
412b[13]. *ἦν ἂν τὸ πρίονι εἶναι*. (H. 43,15.)
431b[21/22]. *πῶς ἐστι· πάντα γάρ*. (H. 138,23.)
435a[17]. *τῷ αὐτῶν ἅπτεσθαι* ... (H. 148,21.)

C. A scripturis, quas Biehlius praefert, discrepant:

402b[25]. *ἕξομέν τι λέγειν*. (H. 6,29.)
403a[11]. (ad *τούτου*) *χωρισθὲν τοῦ ὑποκειμένου*. (H. 7,28.)
407b[9]. *καὶ τοι ἐχρῆν*. (H. 24,21.)
419b[15]. *ἔρια ἐν πληγῇ*. (H. 84,33.)
421a[1]. *τὸν ἐν ἀρτηρίᾳ* (om. *τῇ*). (H. 89,31.)
427a[14]. *ὡς κεχωρισμένον*. (H. 114,38.)

D. Accedunt alii loci memoratu digni:

403b[2]. *τὸν λόγον τόνδε τοῦ πράγματος* Soph. Sophonias omittit *ὁ μὲν γὰρ λόγος εἶδος*.

405b[10]. *ἢ ὃς πάντα* Soph. " *ἢ πάντα* E; sed in codice post litteram „η" invenitur rasura duarum litterarum; quid subfuerit, agnosci non iam potest. *ὅς* quod exhibet

etiamnum Sophonias, a priore manu exaratum esse verisimile est.

406a12. *τριῶν δὲ οὐσῶν κινήσεων φυσικῶν.* Soph. (II 17,11.) *τεσσάρων* codd.

406b32. *ἐκ τοῦ ἑνὸς κύκλου δύο.* Soph. (II. 19,23.) *κύκλους* codd.

408a12. *τίνος δὲ μέλους ἤ.* Soph. (H. 26,4.) *μέλους* om. codd.

409b32. *οἷον τί ἄνθρωπος ἢ ἵππος ἢ βοῦς κ. τ. λ.* Soph. (H. 32,10/11.); codd. *οἷον τί θεὸς ἢ ἄνθρωπος ἢ κ. τ. λ.*, ut Sophonias loco verbi ‚*θεός*' vocabula *ἵππος ἢ βοῦς* ponat.

Quodsi quis exiguum numerum locorum, qui aliquid momenti habeant, consideraverit, Sophoniae quidem commentaria ad textum rectius constituendum non tantum valere intelliget, quantum multi huius aetatis philologi ea valere arbitrantur.

Cum ,Philol. Anz. 7. XVI. 2. p. 109—113' de nova Biehlii huius libelli editione iudicium facerem, lectitantium mentibus permultas salebras oboriri commemoravi capitibus nimis prolixis.

Atque Trendelenburgius, qui capita in paragraphos distribuit, commodiorem quidem citandi reddidit facultatem, sed tamen, cum sententiarum contextum parum observaret, minus quam debuit ad textum melius intelligendum contulit. Ex quo vero in locis afferendis paginas et versus editionis Bekkerianae sequimur, prorsus supervacaneae sunt litterae Trendelenburgii paragraphi, neque Susemihlius, cur statuat[1]) a Biehlio paragraphos retinendas fuisse intellegi omnino potest. Atenim novam ingressus est viam Biehlius, cum capita nimis longa in minutiores partes dissecavit. Quid, quod textum quoque et sententias compluribus locis optime illustravit? Sed cum hic quoque omnia ad rem attinentia satis non circumspexerit, equidem nixus fundamento, quod et conclusionum et transitionum consuetudine ipse Aristoteles posuit, dilucidiorem rerum et coniungendarum et disiungendarum rationem proferam.

Ac primum quidem pristina capitum distributio, quippe quae saepenumero absurda sit, prorsus abicienda est. Namque ineunte quinto primi libri capite ipse Biehlius adnotat (409a[31]) ,falso hic incipitur novum caput', cuius rei causa inde repetenda est, quod initium quinti capitis necessario extremo quarto capiti adiungendum est. Quintum caput incipiendum est ab 409b[23].

1) Deutsche Litteraturzeitg. 1884. Nr. 42.

Atque etiam quartum eiusdem libri caput non recte incipitur 407b[27]; insequuntur enim 408a[29-30] Aristotelis verba „ὅτι μὲν οὖν οὔθ' ἁρμονίαν οἷόν τ' εἶναι τὴν ψυχὴν οὔτε κύκλῳ περιφέρεσθαι, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων“, quibus duae commentationes

1) ἡ ψυχή οὐκ ἔστιν ἁρμονία.

2) „ οὐ περιφέρεται κύκλῳ

concluduntur. Sed in ea, quae antecedit capitis parte, quaestio non est de κύκλῳ; ne invenitur quidem vox κύκλος; extrema vero parte tertii capitis ea, quae ad κύκλον attinent, continentur. Usitata igitur capitum distributione disputatio continua divellitur, id quod repugnat naturali dispositioni.

Quod ut effugiamus, haec afferam: Difficilis igitur primo libro capitum distributio existit ea de causa, quod quae proferuntur, re et argumento minus seiuncta sunt quam quae insunt libro secundo et tertio. Quo fit, ut de primo praecipue agam libro. Insequentia vero ita attingam, ut quidquid adhuc minus recte intellectum esse mihi videtur, certis finibus circumscribam.

Atque Aristoteles quidem, cum inde ab 402a[1]-403b[19] quam gravis et difficilis sit haec de anima quaestio exposuerit et complures ad hanc disputationem pertinentes locos strictim protulerit, ipsam commentationem incipit a praeceptis superiorum philosophorum; et ea ita quidem refert, ut expositis eorum de animae vi et natura sententiis, unde ei vim et naturam traxerint, explanet. Hanc bipartitam dispositionem quasi regulam habet et in afferendis et in recensendis sapientium praeceptis; hoc inde colligas:

405b[11,12]: I. ὁρίζονται δὲ πάντες τὴν ψυχὴν τρισὶν ὡς εἰπεῖν, κινήσει, αἰσθήσει, τῷ ἀσωμάτῳ.

II. τούτων δ' ἕκαστον ἀνάγεται πρὸς τὰς ἀρχάς.

$405b^{29,30}$: I. τὰ μὲν οὖν παραδεδομένα περὶ ψυχῆς καὶ
II. δι᾽ ἃς αἰτίας λέγουσιν οὕτω, ταῦτ᾽ ἐστίν.

$409b^{19-21}$: I. τριῶν δὲ τρόπων παραδεδομένων, καθ᾽ οὓς ὁρίζονται τὴν ψυχήν, οἱ μὲν ... οἱ δὲ ... ἢ τὸ ἀσωματώτατον τῶν ἄλλων· ταῦτα δὲ τίνας ἀπορίας τε καὶ ὑπεναντιώσεις ἔχει, διεληλύθαμεν σχεδόν.
II. λείπεται δ᾽ ἐπισκέψασθαι, πῶς λέγεται τὸ ἐκ τῶν στοιχείων αὐτὴν εἶναι.

Hac dichotomia nixus disputationis p. $403b^{20}$-$411a^{26}$ in has partes et argumenti naturae et sententiarum quasi contextui consentaneas dissecabo.

Quid superiores philosophi de anima censuerint, proferuntur $403b^{20}$-$405b^{30}$.

Indic. ($403b^{20-22}$) ἐπισκοποῦντας δὲ περὶ ψυχῆς ἀναγκαῖον ... τὰς τῶν προτέρων δόξας συμπαραλαμβάνειν.

I. Eorum de animae vi et natura praecepta ($403b^{20}$-$404b^{30}$).

Indic. ($403b^{24,25}$) ἀρχὴ δὴ τῆς ζητήσεως προθέσθαι τὰ μάλιστα δοκοῦνθ᾽ ὑπάρχειν αὐτῇ κατὰ φύσιν.

II. Eorum de animae principiis praecepta ($404b^{30}$-$405b^{30}$).

Indic. ($404b^{30}$) διαφέρονται δὲ περὶ τῶν ἀρχῶν.

Conclud. I. et II. $405b^{29-30}$. I. τὰ μὲν οὖν παραδεδομένα περὶ ψυχῆς καὶ II. δι᾽ ἃς αἰτίας λέγουσιν οὕτω, ταῦτ᾽ ἐστίν.

Haec praecepta inde ab $405b^{30}$-$411a^{26}$ variis argumentis refutantur; atque

I. de animae vi et natura ($405b^{31}$-$409b^{23}$).

Indic. $405b^{31}$. ἐπισκεπτέον δὲ πρῶτον μὲν περὶ κινήσεως.

a. $405b^{31}$-$407b^{13}$.

Conclud. $407b^{12}/_{13}$. *ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἡ τοιαύτη σκέψις ἑτέρων λόγων οἰκειοτέρα, ταύτην μὲν ἀφῶμεν τὸ νῦν.*

b. $407b^{27}$-$408a^{30}$.

Indic. $407b^{27}$. *καὶ ἄλλη δέ τις δόξα παραδέδοται περὶ ψυχῆς.*

a. et b. concluduntur $408a^{29-30}$. *ὅτι μὲν οὖν οὔθ' ἁρμονίαν οἷόν τ' εἶναι τὴν ψυχὴν οὔτε κύκλῳ περιφέρεσθαι, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων.*

c. $408a^{30}$-$408b^{30-31}$.

Conclud. *ὅτι μὲν οὖν οὐχ οἷόν τε κινεῖσθαι τὴν ψυχήν, φανερὸν ἐκ τούτων· εἰ δ' ὅλως μὴ κινεῖται, δῆλον ὡς οὐδ' ὑφ' ἑαυτῆς.*

d. $408b^{32}$-$409b^{23}$.

Indic. *πολὺ δὲ τῶν εἰρημένων ἀλογώτατον τὸ λέγειν ἀριθμὸν εἶναι τὴν ψυχὴν κινοῦνθ' ἑαυτόν.*

Conclud. I. $409b^{19-23}$. *τριῶν δὲ τρόπων παραδεδομένων καθ' οὓς ὁρίζονται τὴν ψυχήν, οἱ μὲν τὸ κινητικώτατον ἀπεφήναντο τῷ κινεῖν ἑαυτό, οἱ δὲ σῶμα τὸ λεπτομερέστατον ἢ τὸ ἀσωματώτατον τῶν ἄλλων· ταῦτα δὲ τίνας ἀπορίας τε καὶ ὑπεναντιώσεις ἔχει, δεεληλύθαμεν σχεδόν.*

II. de animae principiis ($409b^{23}$-$411a^{26}$).

a. $409b^{23}$-$410b^{15}$.

Indic. $409b^{23}$. *λείπεται δ' ἐπισκέψασθαι πῶς λέγεται τὸ ἐκ τῶν στοιχείων αὐτὴν εἶναι.*

b. $410b^{16}$-$411a^{7}$. 1)

Indic. *πάντες δὲ ... οὐ περὶ πάσης λέγουσι ψυχῆς.*

---

1) Trendelenburgius errat, cum haec ab antecedentibus segreganda censet. (Trdbg.[1] p. 286).

c. 411a$^{7-23}$.

Indic. καὶ ἐν τῷ ὅλῳ δέ τινες αὐτὴν μεμῖχθαί φασιν.

Conclud. II. et I. (411a$^{24-26}$). φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὡς οὔτε τὸ γινώσκειν ὑπάρχει τῇ ψυχῇ διὰ τὸ ἐκ τῶν στοιχείων εἶναι, οὔτε το κινεῖσθαι αὐτὴν καλῶς οὐδ' ἀληθῶς λέγεται.

Quaestiuncula de corporis et animae vinculo inserta est 407b$^{13-26}$ (indic. ἐκεῖνο δὲ ἄτοπον συμβαίνει κ. τ. λ.).

Hunc ordinem ab ipso scriptore et dilucide propositum et sedulo observatum si circumspexerimus, non habebimus cur opinioni eorum assentiamur, qui cum turbatum ordinem ideoque Aristoteli minus naturalem esse dicant, hanc disputationis partem spuriam esse contendunt.

Ad 415b^{21}-416a^{18}. Trendelenburgius quaestionem de triplici animae natura concludit 415b^{28} 1) atque Aristotelem disputationem de anima nutrienti exordientem facit. Non recte! Animam esse ‚ἀρχή ὡς οὐσία' non amplius demonstrat Aristoteles: ‚δῆλον' (415b^{12}); ea pars qua de ‚οὗ ἕνεκα' agitur, incipitur ab 415b^{15} et extenditur usque ad 415b^{21} (τὸ ὧ.). Aliter in tertio principio ‚ὅθεν ἡ κίνησις'. Hic non δῆλον, non φανερόν (415b^{15}) sed opponit usu particulae ἀλλὰ μὴν sententiam suam Empedocli aliisque, qui causam crescendi et augendi ignem, aera, aquam esse dicunt. Disputationem, quam de ἀρχή instituit, concludit 416a^{13} ‚τὸ δὲ συναίτιον μέν πώς ἐστιν, οὐ μὴν ἁπλῶς γε αἴτιον, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ ψυχή... ταῦτα δὲ τῆς ψυχῆς, ἀλλ' οὐ πυρός, καὶ λόγον μᾶλλον ἢ ὕλης'. De anima vero nutrienti Aristoteles quaestionem incipit inde ab 416a^{19} idque

1) Cf. Trendelbg.[1] p. 134. 350, 354, 355.

eo quem supra dixit modo (415a$^{22}/_{3}$) ὥστε πρῶτον περὶ τροφῆς καὶ γεννήσεως λεκτέον; dicit enim 416a^{20} ‚καὶ περὶ τροφῆς ἀναγκαῖον διωρίσθαι πρῶτον‘.

Ad 419a^{22}-419b^{3}. 419a^{22} Biehlius falso incipit a nova linea. Et concluditur quidem ea pars, qua cur in luce color cernatur disseritur; sed tamen huic arcte coniunctum est illud — ignem et in luce et in tenebris animadverti (419a$^{23-25}$). 419a^{25}-419b^{3} intericitur brevis commentatio de medio illo omnibus sensibus necessario; quae cur hoc loco interposita sit, fortasse inde peti potest, quod hic de anima liber ut pleraque Aristotelis scripta non perpolitus est neque in lucem prodiit ab ipso Aristotele, sed commentariolus quidam ad scholas habendas accommodatus esse videtur. [1])

Ad extremum adiungam, initium tertii libri a Christo [2]) rectissime inventum esse. Quibus de causis id fecerit, videbis ex studiis eius Platonicis loco citato.

---

1) Cf. K. O. Müllers Geschichte der griech. Litt.; fortges. von Heitz. II. 2. p. 256 et seq.

2) W. Christ, platonische Studien. München 1885.

Libri qui mihi praesto fuerunt,
hi sunt:

Codex Parisiensis gr. 1853.

Aristotelis opera edidit Academia Regia Borussica. I—V. Berolini 1831—1870.

Trendelenburg Ad., Aristotelis de anima libri tres. Recognovit, illustravit —. Ed. prior Jenae 1833; ed. alt. Berolini 1877.

Torstrickius Ad., Aristotelis de anima libri tres. Recensuit —. Berolini 1862.

Biehlius Guil., Aristotelis de anima libri tres Recognovit —. Lipsiae 1884 (Ed. Teubneriana).

Hayduckius M., Sophoniae in libros Aristotelis de anima paraphrasis. Edid. —. Berolini 1883.

Christ W., platonische Studien. München 1885. Aus den Abhandlungen der K. Bayer. Akademie der Wissenschaften.

K. O. Müller's Geschichte der griechischen Litteratur. Fortgesetzt von Heitz.

Quidquid in Museo Rhenano, Philologo, aliis ephemeridibus de hac re in lucem prodiit.